

Briselē, 2.10.2012.
COM(2012) 565 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā transponēta Direktīva 2009/81/EK par iepirkumiem aizsardzības un drošības jomā

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā transponēta Direktīva 2009/81/EK par iepirkumiem aizsardzības un drošības jomā

I. Kopsavilkums

Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Direktīva 2009/81/EK, ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, un ar kuru groza Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK¹, ir svarīgs Komisijas politikas instruments, lai izveidotu īstenu Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgu un Eiropas līmenī radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus publiskajam iepirkumam aizsardzības jomā. Tā ir pirmā reize, kad uz aizsardzības un sensitīvas jomas iepirkumiem tiek attiecinātas īpašas iekšējā tirgus normas, kas veicina pārredzamību un konkurenci un nodrošina publiskā iepirkuma mērķu sasniegšanu arvien spiedīgākos finanšu apstākļos.

Sākotnēji dati liecina, ka vairākums no 23 dalībvalstīm, kas ir transponējušas direktīvu līdz 2012. gada jūlijam, direktīvas noteikumus transponēja pareizi. Gandrīz visas dalībvalstis ir transponējušas arī neobligātos noteikumus par apakšuzņēmuma līgumiem; šo noteikumu galvenais mērķis ir nostiprināt konkurenci izraudzīto pretendentu piegādes ķēdēs. Lai nodrošinātu Eiropas tiesību aktu absolūtu ievērošanu, Komisija turpinās uzraudzīt transponēšanas procesu un valstu īstenošanas pasākumu saturu. It īpaši Komisija veiks attiecīgas darbības, lai panāktu Līguma pamatprincipiem neatbilstošo kompensāciju pakāpenisku atcelšanu.

Pēc direktīvas transponēšanas Komisijas galvenā prioritāte būs uzraudzīt, vai direktīva tiek pareizi piemērota visās dalībvalstīs. Katrā dalībvalstī attiecīgie uzdevumi būs atšķirīgi, un konkrēti tie būs atkarīgi no dalībvalsts ražošanas spējām aizsardzības jomā. Tomēr godīgas un atklātas konkurences nodrošināšana visā Savienībā ir priekšnoteikums, lai Eiropas ražotājiem radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus un lai garantētu Eiropas aizsardzības tirgus efektivitāti.

Vienlaikus Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un Eiropas Aizsardzības aģentūru turpina izskatīt iekšējā tirgus stiprināšanas iespējas šajā Savienībai stratēģiski svarīgā nozarē.

II. Ievads

Tāpat kā Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 6. maija Direktīva 2009/43/EK, ar ko vienkāršo noteikumus un nosacījumus ar aizsardzību saistīto ražojumu sūtījumiem Kopienas teritorijā (kura attiecas uz aizsardzības preču sūtījumiem ES teritorijā)², arī šī direktīva ir nozīmīgs ieguldījums īstena Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgus izveidošanā un Eiropas aizsardzības rūpnieciskās un tehnoloģiskās bāzes stiprināšanā.

¹ OV L 216, 2009. gada 20. augusts, 76. lpp., („direktīva”).

² OV L 146, 2009. gada 10. jūnijs, 1. lpp.

Aizsardzības tirgum un (mazākā mērā) drošības tirgum ir sava īpaša specifika. Šo tirgu (un it īpaši aizsardzības tirgus) galvenais klients ir valsts sektors, turklāt gan aizsardzības joma, gan drošības joma ir valsts prerogatīva. Jāatzīmē, ka aizsardzības izdevumi un aizsardzības rūpniecības iespējas ir pārsvarā koncentrētas tikai dažās dalībvalstīs. Ņemot vērā preču raksturu, šie tirgi tiek stingri regulēti; dažiem uzņēmumiem ir stratēģiskā nozīme, turklāt lēmumus par publisko iepirkumu nosaka politiskie un stratēģiskie apsvērumi.

Direktīvā paredzētie publiskā iepirkuma noteikumi ir pielāgoti aizsardzības un drošības aprīkojuma sensitīvam un komplicētam raksturam. Direktīvā ir iekļauti īpaši noteikumi par piegādes drošību un informācijas drošību, turklāt tā ļauj bez ierobežojumiem piemērot elastīgāku iepirkuma procedūru. Tagad dalībvalstu rīcībā ir normas, kuras attiecas uz visu Eiropas Savienību un kuras dalībvalstis var piemērot komplicētiem un sensitīviem darījumiem, neriskējot ar savām likumīgajām drošības interesēm. Tāpēc, kopumā ņemot, aizsardzības jomas līgumi vairs nebūs jāslēdz ārpus iekšējā tirgus noteikumiem, atsaucoties uz LESD 346. panta izņēmuma klauzulu. Šie apstākļi varētu radīt lielāku pārredzamību un konkurenci un attiecīgi stimulēt Eiropas ražotāju konkurētspēju un novatoriskumu, kā arī palīdzēt dalībvalstīm sasniegt iepirkuma mērķus, neraugoties uz rūkošo budžetu.

Dalībvalstīm direktīva bija jātransponē līdz 2011. gada 21. augustam. Šis ziņojums sagatavots saskaņā ar direktīvas 73. pantu, kurā noteikts, ka Komisijai jāziņo „*par pasākumiem, ko dalībvalstis veikušas šīs direktīvas un jo īpaši 21. panta un 50. līdz 54. panta transponēšanas nolūkā*”.

Ziņojumā vispirms izvērtēta direktīvas vispārējā transponēšanas situācija dalībvalstīs, pēc tam izskatīti galvenie noteikumi attiecībā uz Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgus izveidošanu: piemērošanas joma (2. pants); gadījumi, kad direktīvu nepiemēro (12. un 13. pants); noteikumi par apakšuzņēmuma līgumiem (21. un 50.–54. pants); pārskatīšanas procedūras (55.–64. pants). Ziņojumā īpašs uzsvars tiek likts uz kompensācijām, kuru saglabāšana rada lielu risku direktīvas pareizai piemērošanai.

III. Direktīvas 2009/81/EK transponēšanas situācija

Par to, ka direktīva ir pilnībā transponēta līdz 2011. gada 21. augustam, Komisijai ir paziņojušas trīs dalībvalstis; ceturrtā dalībvalsts paziņoja, ka direktīvas transponēšana pabeigta 2011. gada septembrī. Pret pārējām 23 dalībvalstīm Komisija bija uzsākusi pienākumu neizpildes procedūras (LESD 258. pants), nosūtot tām oficiāla brīdinājuma vēstules. Rezultātā 2012. gada martā par direktīvas pilnīgu transponēšanu paziņoja 15 dalībvalstis. Komisija turpināja pienākumu neizpildes procedūras attiecībā uz pārējām astoņām dalībvalstīm, nosūtot tām argumentētus atzinumus. 2012. gada jūnijā direktīvas transponēšanu bija pabeigušas divas no minētajām dalībvalstīm, bet divas atlikušās dalībvalstis bija veikušas tikai daļēju transponēšanu.

2012. gada jūlijā četras dalībvalstis vēl joprojām nebija paziņojušas Komisijai nevienu transponēšanas pasākumu. Komisija noteiktā laikā plāno pret dalībvalstīm, kuras nav transponējušas vai ir tikai daļēji transponējušas direktīvu, celt prasību Eiropas Savienības Tiesā.

Ņemot vērā, ka vairākums dalībvalstu transponēja direktīvu ar lielu kavēšanos, Komisija vēl turpina pārbaudīt valstu īstenošanas pasākumu atbilstību direktīvai.

IV. Valsts īstenošanas pasākumi attiecībā uz direktīvas būtiskajiem elementiem

A. Piemērošanas joma (2. pants)

Direktīvas efektīvas ieviešanas labad ir svarīgi, lai valstu īstenošanas pasākumi tiktu piemēroti visiem publiskajiem iepirkumiem, uz kuriem attiecas direktīvas piemērošanas joma. Tāpēc 2. panta pareiza transponēšana ir būtisks elements.

Saskaņā ar 2. pantu direktīvu piemēro tādiem iepirkuma līgumiem „aizsardzības un drošības jomā, kuru priekšmets ir: a) militāra aprīkojuma, tostarp jebkādu tā daļu, detaļu un/vai mezglu, piegāde; b) sensitīva aprīkojuma, tostarp jebkādu tā daļu, detaļu un/vai mezglu, piegāde; c) būvdarbi, piegādes un pakalpojumi, kas tieši saistīti ar a) un b) apakšpunktā minēto aprīkojumu jebkādā tā aprīkojuma cikla posmā; d) būvdarbi un pakalpojumi, kas tieši paredzēti militāriem mērķiem vai sensitīviem būvdarbiem un pakalpojumiem.” Tas nozīmē, ka iepirkuma priekšmets nosaka direktīvas piemērošanu.

Attiecībā uz aizsardzību direktīvas piemērošanas joma pamatojas uz LESD 346. pantu un attiecas galvenokārt uz visiem līgumiem, kuru priekšmets ir tāda aprīkojuma iegāde vai tādu būvdarbu un pakalpojumu veikšana, kas paredzēti militāriem mērķiem. Turklāt direktīva attiecas arī uz visiem sensitīviem iepirkumiem, kas paredzēti drošības mērķiem un kas saistīti ar klasificētu informāciju. Uz visiem pārējiem līgumiem aizsardzības un drošības jomā turpina attiekties Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs³, un Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru⁴; minētās direktīvas regulē publisko iepirkumu, kas nav saistīts ar militāro jomu.

Sešpadsmit dalībvalstis 2. panta transponēšanā lieto pēc būtības tādu pašu formulējumu, kāds lietots direktīvā. Savukārt sešas dalībvalstis izvēlējušās citus formulējumus. Daži no šiem formulējumiem var būtiski mainīt direktīvas piemērošanas jomu.

Piemēram, viena dalībvalsts ir noteikusi, ka valsts īstenošanas pasākumus drīkst piemērot tikai konkrētās līgumslēdzējas iestādes. Tas nozīmē, ka citu līgumslēdzēju iestāžu noslēgtajiem līgumiem, kas iekļaujas direktīvas materiālā piemērošanas jomā, valsts īstenošanas pasākumi netiks piemēroti. Tāda diferencēta pieeja var Eiropas līmenī radīt nevienlīdzīgu konkurences apstākļu risku visiem publiskā iepirkuma līgumiem, uz kuriem attiecas šī direktīva, turklāt šāda pieeja nav saderīga ar direktīvu.

Dažas dalībvalstis direktīvas piemērošanas jomas noteikšanai (aizsardzības gadījumā) lieto atsauces uz īpašiem valsts sarakstiem. Šos sarakstus uzskata par likumīgām atsaucēm 2. panta

³ OV L 134, 2004. gada 30. aprīlis, 1. lpp.

⁴ OV L 134, 2004. gada 30. aprīlis, 114. lpp.

interpretācijai tad, ja tie atbilst 1958. gada sarakstam⁵. Šo atsauču likumīgums tiks detalizēti pārbaudīts.

Viena dalībvalsts direktīvas piemērošanu skaidri attiecina uz tā sauktajām „divējāda lietojuma precēm”. Taču saskaņā ar Eiropas Kopienų Tiesas judikatūru (2012. gada 7. jūnija spriedums lietā C-615/10) uz šādām precēm attiecas stingrāki Direktīvas 2004/17/EK un Direktīvas 2004/18/EK noteikumi, nevis šīs direktīvas noteikumi.

Tomēr, kopumā ņemot, Komisija ir apmierināta, ka lielākā daļa dalībvalstu 2. pantu ir transponējušas pareizi. Komisijai būs vēlreiz rūpīgi jāizvērtē, kādas darbības būs nepieciešamas, lai nodrošinātu pilnīgu šā konkrētā noteikuma piemērošanu visās dalībvalstīs.

B. Gadījumi, kad direktīvu nepiemēro (12. un 13. pants)

Direktīvas 12. un 13. pantā uzskaitīti īpaši gadījumi, kad direktīvu nepiemēro. Saskaņā ar 11. pantu un Eiropas Kopienų Tiesas judikatūru šādi Eiropas tiesību aktu piemērošanas izņēmumi ir jāinterpretē iespējami šauri. Tāpēc, lai nodrošinātu efektīvu direktīvas piemērošanu, ir ļoti svarīgi visās dalībvalstīs pareizi transponēt šo noteikumu.

Atbilstīgi 12. pantam daži saskaņā ar starptautiskajiem noteikumiem noslēgtie līgumi nav iekļauti direktīvas piemērošanas jomā. Lai gan šie izņēmumi pamatojas uz attiecīgajiem Direktīvas 2004/17/EK un Direktīvas 2004/18/EK izņēmumiem, tie ir pielāgoti aizsardzības jomas specifikai. Konkrēti, 12. panta c) punktā minēts, ka šo direktīvu nepiemēro iepirkumam, kuram tiek piemērota starptautiskas organizācijas īpaša procedūra, ar nosacījumu, ka minētā organizācija veic iepirkumu savu mērķu sasniegšanai vai arī ka dalībvalstij ir pienākums piešķirt līgumslēgšanas tiesības saskaņā ar minēto procedūru.

Desmit dalībvalstis savos valsts īstenošanas pasākumos lieto tādu pašu formulējumu, kāds lietots direktīvas 12. pantā. Bet trīspadsmit dalībvalstis pieņēmušas citus formulējumus, kas, šķiet, nemaina izņēmumu materiālo piemērošanas jomu. Vismaz viena dalībvalsts ir paplašinājusi 12. panta c) punktā paredzētā izņēmuma piemērošanas jomu. Šīs dalībvalsts īstenošanas pasākumos nav noteikts, ka izņēmums jāpiemēro tikai tad, ja starptautiskā organizācija veic iepirkumus savu mērķu sasniegšanai.

13. pantā iekļauti visi citi īpašie izņēmumi, no kuriem daži ir tādi paši kā Direktīvā 2004/17/EK un Direktīvā 2004/18/EK. Īpaši aizsardzības jomas izņēmumi attiecas galvenokārt uz līgumiem, kas saistīti ar informācijas izpaušanu (13. panta a) punkts), līgumiem izlūkošanas darbību vajadzībām (13. panta b) punkts), līgumiem, kuru slēgšanas tiesības piešķirtas saskaņā ar sadarbības programmām (13. panta c) punkts), un līgumiem, kurus noslēdz trešā valstī (13. panta d) punkts). Pēdējais izņēmums attiecas uz iepirkuma līgumiem, kurus viena valdība slēdz ar otru valdību (13. panta f) punkts).

⁵ Lēmums, ar ko nosaka tādu preču sarakstu (ieroči, munīcija un militārais aprīkojums), kurām piemēro Līguma 223. panta 1. punkta b) apakšpunkta [tagad LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunkts] noteikumus (dok. 255/58). 1958. gada 15. aprīļa protokols: dok. 368/58.

Deviņas dalībvalstis savos valsts īstenošanas pasākumos lieto tādu pašu formulējumu, kāds lietots direktīvas 13. pantā. Četrpadsmit dalībvalstis pieņēmušas citus formulējumus. Attiecībā uz 12. pantu lielākā daļa šo atšķirīgu formulējumu, šķiet, nemaina šā panta materiālo piemērošanas jomu.

Dažas materiālās izmaiņas skar izņēmumu saistībā ar informācijas izpaušanu (13. panta a) punkts) un izņēmumu saistībā ar sadarbības programmām (13. panta c) punkts).

Saskaņā ar 13. panta a) punktu direktīvu nepiemēro „līgumiem, saistībā ar kuriem šīs direktīvas noteikumu piemērošana liktu dalībvalstīm sniegt informāciju, kuras izpaušanu tās uzskatīta par pretēju savām drošības pamatinteresēm”. Šis izņēmums pamatojas uz LESD 346. panta 1. punkta a) apakšpunktu, saskaņā ar kuru „dalībvalstīm nav jāsniedz informācija, kuras izpaušanu tās atzīst par būtisku savas drošības interešu apdraudējumu”. Direktīvā paskaidrots: ja dalībvalstij nav pienākuma sniegt informāciju LESD 346. panta 1. punkta a) apakšpunkta nozīmē, tai arī nav pienākuma piemērot direktīvu.

Visas dalībvalstis, izņemot divas, šo izņēmumu ir transponējušas pareizi. Tomēr viena dalībvalsts šo izņēmumu vispār nav transponējusi, bet otra savos noteikumos nav iekļāvusi līgumus, kuru publiskošana varētu novest pie klasificētas informācijas izpaušanas; šāda interpretācija paplašina 13. panta a) punkta formulējumu. Direktīva attiecas uz līgumiem, kas saistīti ar klasificētu informāciju, taču šiem līgumiem piemēro īpašus noteikumus, kuri garantē informācijas drošību.

Citas būtiskās izmaiņas īpašu izņēmumu piemērošanas jomā attiecas uz 13. panta c) punktu. Šajā punktā noteikts, ka direktīvu nepiemēro atsevišķiem līgumiem, kuru slēgšanas tiesības piešķirtas saskaņā ar sadarbības programmām. Šķiet, ka pats izņēmums ir pareizi transponēts visās dalībvalstīs. Savukārt ne visās dalībvalstīs ir pareizi transponēts noteikums, kas uzliek pienākumu, noslēdzot 13. panta c) punktā paredzēto nolīgumu, informēt par to Komisiju. Vienā dalībvalstī pienākums informēt Komisiju vispār nav noteikts, kādā citā dalībvalstī noteikts, ka Komisija jāinformē tikai tad, kad sadarbības programmas termiņš ir beidzies. Šķiet, ka pārējie 13. pantā paredzētie izņēmumi ir transponēti pareizi.

Tā kā izņēmumi jāinterpretē šauri, Komisija stingri uzraudzīs, kā dalībvalstis piemēro izņēmumus, un pārbaudīs, vai neviens no šiem izņēmumiem (it īpaši 12. panta izņēmumi un 13. panta f) punkta izņēmums attiecībā uz iepirkuma līgumiem, kurus viena valdība slēdz ar otru valdību) netiek piemērots ar mērķi apiet direktīvas noteikumus.

C. Noteikumi par apakšuzņēmuma līgumiem (21. un 50.–54. pants – III sadaļa)

Direktīvā iekļauti vispusīgi noteikumi par apakšuzņēmuma līgumiem. Šo noteikumu mērķis ir stiprināt konkurētspēju izraudzīto pretendentu piegādes ķēdēs. Jo sistemātiskāk līgumslēdzējas iestādes piemēros šos noteikumus, jo vairāk uzlabosies, piemēram, MVU un mazāku valstu uzņēmēju piekļuve tirgum, un tādā veidā šie noteikumi palīdzēs radīt īstenu Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgu. Tāpēc noteikumi par apakšuzņēmumu līgumiem ir Komisijas politikas stūrakmens.

73.pantā noteikts, ka Komisijai ir pienākums ziņot konkrēti par šo noteikumu transponēšanu. Eiropas publiskā iepirkuma tiesību aktos šie noteikumi ir jauni. Direktīvās 2004/17/EK un 2004/18/EK noteikts vienīgi, ka „*līgumslēdzējas iestādes var prasīt vai dalībvalsts var prasīt, lai pretendenti piedāvājumā norāda to, par kādu daļu no līguma varētu tikt slēgti apakšuzņēmuma līgumi ar trešām personām, kā arī norādīt piedāvātos apakšuzņēmējus*”. Saskaņā ar Direktīvām 2004/17/EK un 2004/18/EK līgumslēdzējām iestādēm nav nekādu papildu tiesību ietekmēt galvenā līgumslēdzēja izvēli attiecībā uz apakšuzņēmēju.

Direktīvas noteikumos atkārtoti uzsvērts šis 21. panta 2. punkta pamatprincips un paredzēti svarīgi papildu instrumenti dalībvalstīm un to līgumslēdzējām iestādēm.

Pirmkārt, saskaņā ar 21. panta 3. punktu līgumslēdzējas iestādes var likt izraudzītajam pretendētā piešķirt visu vai atsevišķu tā piedāvāto apakšuzņēmuma līgumu slēgšanas tiesības atbilstīgi direktīvas III sadaļā izklāstītajai konkursa procedūrai. Tomēr, transponējot šo noteikumu, dalībvalstis varēja lemt, vai līgumslēdzējas iestādes pašas noteiks (vai nenoteiks) apakšuzņēmuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu konkursa procedūrā, jeb arī šāda piešķiršana līgumslēdzējām iestādēm būs jānosaka obligāti.

Divdesmit divas dalībvalstis ir paredzējušas līgumslēdzējām iestādēm iespēju pašām noteikt (vai nenoteikt) apakšuzņēmuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu konkursa procedūrā. Neviena dalībvalsts nav paredzējusi noteikumu, saskaņā ar kuru līgumslēdzējām iestādēm būtu obligāti jāliek izraudzītajam pretendētā piešķirt apakšuzņēmuma līgumu slēgšanas tiesības konkursa procedūrā. Viena dalībvalsts, šķiet, vispār nav transponējusi 21. panta 3. punktu.

Otrkārt, saskaņā ar 21. panta 4. punktu dalībvalstis var noteikt, ka izraudzītajam pretendētā apakšuzņēmuma līgums ir jāslēdz obligāti. Tomēr šo noteikumu transponēšana ir atstāta dalībvalstu ziņā. Ja dalībvalsts iekļauj noteikumus par obligātu apakšuzņēmuma līguma noslēgšanu, tai ir divi varianti: vai nu paredzēt līgumslēdzējām iestādēm iespēju pieprasīt vai nepieprasīt, lai izraudzītais pretendents noslēdz apakšuzņēmuma līgumu, vai noteikt, ka līgumslēdzējām iestādēm tas būs jādara obligāti. Abi varianti (ja vien tos īsteno) potenciālajiem apakšuzņēmējiem radīs papildu uzņēmējdarbības iespējas.

Jāprecizē, ka izraudzītajam pretendētā var likt noslēgt apakšuzņēmuma līgumus tikai par tādu vērtību, kas nepārsniedz 30 % no līguma vērtības, turklāt apakšuzņēmuma līgumu slēgšanas tiesības jāpiešķir saskaņā ar III sadaļā paredzēto konkursa procedūru.

Tikai divas dalībvalstis nav paredzējušas noteikumus par obligātu apakšuzņēmuma līgumu noslēgšanu. Visas pārējās dalībvalstis ir noteikušas, ka līgumslēdzējas iestādes var pēc pašu izvēles pieprasīt vai nepieprasīt apakšuzņēmuma līguma noslēgšanu, proti, līgumslēdzējām iestādēm tas nav jādara obligāti.

Sākotnējais novērtējums liecina, ka dalībvalstu transponētie noteikumi par apakšuzņēmumu līgumiem, kopumā ņemot, ir saderīgi ar direktīvu. Komisija ir apmierināta, ka lielākā daļa dalībvalstu izmantoja šīs iespējas, kuru mērķis ir stiprināt konkurenci piegādes ķēdēs, turklāt Komisija ir pārliecināta, ka tas labvēlīgi ietekmēs iekšējo tirgu. Ņemot vērā, ka noteikumi par

apakšuzņēmumu līgumiem ir svarīgs instruments, kas palīdz Eiropas līmenī radīt vienlīdzīgas konkurences apstākļus aizsardzības tirgū, Komisija stingri uzraudzīs šo noteikumu piemērošanu dalībvalstīs.

D. Pārskatīšanas procedūras (55.–64. pants)

Direktīvā ir iekļauts vispusīgs noteikumu kopums, kura mērķis ir sniegt noraidītajiem pretendentiem efektīvus apstrīdēšanas līdzekļus. Šie noteikumi balstās uz noteikumiem, kas savstarpēji saskaņo valstu pārskatīšanas sistēmas civilo publisko iepirkumu jomā – Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. decembra Direktīva 2007/66/EK, ar ko Padomes Direktīvas 89/665/EEK un 92/13/EEK groza attiecībā uz pārskatīšanas procedūru efektivitātes uzlabošanu valsts līgumu piešķiršanas jomā⁶.

Aptuveni puse dalībvalstu pārskatīšanas noteikumus ir transponējušas savos direktīvas īstenošanas pasākumos, pārējās dalībvalstis ir izvēlējušas tos transponēt savos vispārīgajos noteikumos par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.

Direktīvā paredzēti daži vispārējās pārskatīšanas sistēmas pielāgojumi, lai ņemtu vērā aizsardzības jomas īpatnības. Šajā ziņojumā tiek izcelti divi svarīgākie pielāgojumi.

Pirmkārt, 56. panta 10. punktā noteikts, ka *„dalībvalstis var izlemt, ka vienīgi īpašas struktūras kompetencē ir aizsardzības un drošības jomas līgumu pārskatīšana”*, ar nolūku klasificētajai informācijai garantēt atbilstīgu konfidencialitāti. Šajā noteikumā iekļautas arī īpašas normas attiecībā uz to, kā *„jāsaskaņo klasificētas informācijas konfidencialitāte ar tiesību ievērošanu saistībā ar aizsardzību”*.

Šķiet, ka neviena dalībvalsts nav izvēlējusies iespēju pārskatīšanas kompetenci nodot kādai īpašai struktūrai. Tikai dažas dalībvalstis ir iekļāvušas īpašas normas attiecībā uz pārskatīšanas struktūras darbinieku drošības pielaidi. Šīs normas attiecas uz pārskatīšanas struktūras darbinieka tiesībām piedalīties attiecīgajā procedūrā, taču tajās nav paredzēti īpaši noteikumi attiecībā uz drošības pielaižu piešķiršanu vai nepieciešamību to saņemt. Šķiet, ka dalībvalstis neuzskata, ka atsevišķas bažas, kas paustas likumdošanas procesā un ir atspoguļotas direktīvas īpašos noteikumos attiecībā uz šo jautājumu, būtu jāņem vērā.

Otrkārt, 60. panta 3. punktā noteikts, ka pārskatīšanas struktūra nevar līgumu atzīt par spēkā neesošu, pat ja tā slēgšanas tiesības ir piešķirtas nelikumīgi, *„ja pārskatīšanas struktūra pēc visu attiecīgo aspektu izvērtēšanas konstatē, ka īpaši svarīgi iemesli saistībā ar vispārējām interesēm, pirmām kārtām saistībā ar aizsardzības un drošības interesēm, prasa saglabāt līguma sekas. (...) Nekādā gadījumā līgumu neatzīst par spēkā neesošu, ja šī spēkā neesamība nopietni apdraudētu tādas plašākas aizsardzības vai drošības programmas pastāvēšanu kopumā, kura ir būtiska dalībvalsts drošības interesēm”*.

Visas dalībvalstis, izņemot divas, ir iekļāvušas šo īpašo noteikumu attiecībā uz līguma neatzīšanu par spēkā neesošu.

⁶ OV L 335, 2007. gada 20. decembris, 31. lpp.

Sākotnējais novērtējums liecina, ka dalībvalstu transponētie noteikumi attiecībā uz pārskatīšanas procedūru, kopumā ņemot, ir saderīgi ar direktīvu. Tāpēc Komisija cer, ka publiskajam iepirkumam aizsardzības un drošības jomā dalībvalstis piemēros efektīvus pārskatīšanas noteikumus.

V. Direktīvas ietekme uz dalībvalstu noteikumiem par kompensācijām

Agrākos laikos 18 dalībvalstis, pērkot aizsardzības aprīkojumu ārzemēs, īstenoja tādu politiku, saskaņā ar kuru tās pieprasīja citu valstu piegādātājiem maksāt kompensācijas. Parasti šo dalībvalstu līgumslēdzējām iestādēm bija pienākums pieprasīt šādas kompensācijas par iepirkumiem, kuru vērtība pārsniedza zināmu robežu. Šādas prasības maksāt kompensācijas ir ierobežojoši pasākumi, kas ir pretrunā Līguma pamatprincipiem. Tās ir diskriminējošas pret citu dalībvalstu uzņēmumiem, precēm un pakalpojumiem un traucē preču un pakalpojumu brīvai aprītei.

Tādēļ šādas kompensācijas apdraud direktīvas pareizu piemērošanu un rada šķēršļus vienlīdzīgu konkurences apstākļu izveidošanai Eiropas līmenī publiskajiem iepirkumiem aizsardzības jomā. ES akti pieļauj tikai tās kompensācijas, kuras pamatojas uz atkāpi, kas izriet no Līguma, t.i., no LESD 346. panta 1. punkta b) apakšpunkta, proti, runa ir par gadījumiem, kad dalībvalsts būtisko drošības interešu aizsardzībai šāda kompensācijas prasība ir nepieciešama. Tomēr attiecīgajai dalībvalstij atkāpes piemērošana ir jāpamato par katru gadījumu atsevišķi.

Komisija ir cieši sadarbojusies ar attiecīgajām 18 dalībvalstīm, lai palīdzētu tām atcelt vai pārskatīt noteikumus par kompensācijām. Rezultātā lielākā daļa šo dalībvalstu ir atcēlušas vai pārskatījušas savus tiesību aktus. Dalībvalstis vairs nepieprasīs kompensācijas sistemātiski, bet tikai īpašos gadījumos, kad tiks izpildīti LESD 346. panta nosacījumi. Attiecīgo dalībvalstu tiesību aktos tika izdarīti būtiski grozījumi. Turklāt Eiropas Aizsardzības aģentūra un dalībvalstis, kas ir šīs aģentūras locekles, ir precizējušas, ka Rīcības kodeksu kompensāciju jomā var piemērot tikai tām kompensācijām, kuras pamatojas uz LESD 346. pantu.

Turpmāk Komisija pārbaudīs, vai šo grozījumu rezultātā arī praksē notiks pārmaiņas. Komisija ir pārliecināta, ka, lai izveidotu īstenu Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgu, ir vajadzīga ātra un pakāpeniska diskriminējošu kompensāciju prakses likvidēšana. Tāpēc, ja šāda diskriminējoša prakse netiks likvidēta, Komisija veiks attiecīgas darbības. Tā veiks attiecīgas darbības arī tad, ja dalībvalstis kompensāciju jomā saglabās noteikumus, kas acīmredzami nav saderīgi ar ES tiesību aktiem.

VI. Secinājums

Direktīvas mērķis ir izveidot Eiropas līmenī vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kas piemērojami visām dalībvalstīm un visiem uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma. Tagad publiskajam iepirkumam aizsardzības jomā piemēro iekšējā tirgus noteikumus; attiecīgos atbrīvojumus drīkst piemērot tikai izņēmuma gadījumos. Tāpēc tagad dalībvalstīm jāpublisko uzņēmējdarbības iespējas, jāpiemēro saskaņotās procedūras un pakāpeniski jāatceļ kompensācijas.

Lielākajai daļai dalībvalstu radās grūtības transponēt direktīvu noteiktajā termiņā. Tomēr sākotnēji dati liecina, ka 23 dalībvalstis, kuras direktīvu ir transponējušas līdz 2012. gada jūlijam, direktīvas noteikumus transponēja pareizi. It īpaši Komisija uzskata, ka tas, ka daudzas dalībvalstis ir transponējušas arī neobligātus noteikumus par apakšuzņēmumu līgumiem un tādējādi ir izmantojušas papildu iespējas konkurences stimulēšanai, ir pozitīvs signāls.

Konsekventa un pareiza direktīvas piemērošana ir vajadzīga, lai stiprinātu Eiropas aizsardzības rūpniecisko un tehnoloģisko bāzi. Tāpēc Komisija rūpīgi kontrolēs, kā tiek piemēroti izņēmumi un atkāpes un kā tiek atceltas kompensācijas. Kopumā ņemot, šis ziņojums neskar Komisijas pilnvaras uzsākt pienākumu neizpildes procedūras pret konkrētām dalībvalstīm, kuru īstenošanas pasākumi neatbilst direktīvas noteikumiem.

Turklāt Komisija veltīs īpašu uzmanību tam, kā direktīva ietekmēs aizsardzības tirgus atvērtību un Eiropas aizsardzības rūpnieciskās bāzes dinamiskumu. Saskaņā ar 73. panta 2. punktu Komisija līdz 2016. gada 21. augustam iesniegs Eiropas Parlamentam un Padomei attiecīgu ziņojumu.

Nav izslēgts, ka iekšējā tirgus veicināšanai šajā jomā būs vajadzīgas jaunas iniciatīvas, kurās būs jāiesaistās visiem šā procesa dalībniekiem, proti, dalībvalstīm un ražotājiem. No savas puses Komisija izveidoja darba grupu, kas izskatīs dažādas Eiropas politikas virzienu attīstības iespējas aizsardzības jomā. Šajā jautājumā Komisija strādās kopā ar Eiropas Aizsardzības aģentūru un cieši sadarbosies ar visām attiecīgajām pusēm, lai nodrošinātu Eiropas centienu saskaņotību jomā, kurai ir liela stratēģiskā nozīme visā Eiropā.